

Guide

Därför behövs skolbibliotek!

Svensk
biblioteksförning

Som politiker eller skolledare är det inte alltid självklart att känna till varför en skola ska ha ett eget bibliotek. Räcker det inte att det finns ett folkbibliotek i närheten? Eller, varför kan inte fyllda bokhyllor i klassrummen räknas som skolbibliotek? Den här guiden är till för att rätta ut dessa frågetecken, och ge svar på hur ett skolbibliotek bidrar till elevernas läranderesultat och skolans framgång.

Det viktigaste att ta med sig är vårt gemensamma mål; att varje skolas elever ska klara sin skolgång och lära sig det de behöver för att komma vidare till nästa steg i livet. Vi vet att barns och ungas läsvanor och läsförmågor blir sämre, och vi vet att behovet av goda källkritiska kunskaper är större än någonsin. Detta är områden där skolbibliotekarier besitter särskilda kompetenser och där tillgång till bemannade skolbibliotek visat sig ha positiva effekter på elevernas lärande. Sedan 2025 är bemanning också ett krav i skollagen. Det finns alltså många anledningar att satsa på ordentliga skolbiblioteksverksamheter.

Tipsruta: Så här får du ett bra skolbibliotek

- Bemanna med utbildad bibliotekarie
- Sätt tydliga mål och planera för skolbibliotekets långsiktiga utveckling
- Ge bibliotekarien tillgång till kompetensutveckling och professionella nätverk
- Skapa förutsättningar för samarbete mellan bibliotekarie och lärare
- Integrera skolbiblioteket i skolans pedagogiska arbete
- Se till att biblioteket har en rimlig budget
- Lär av goda exempel – se hur andra gör

Skolbibliotekets uppdrag

Ett skolbibliotek ska vara en pedagogiskt integrerad resurs som stärker elevernas språkliga förmåga och medie- och informationskunnighet. Det ska även verka för demokrati, elevinflytande och läsfrämjande. Satsningar på skolbibliotek med utbildad personal bidrar till elevernas måluppfyllelse, något som har konstaterats i flera rapporter och forskningsöversikter.

För att uppnå målet att stärka elevernas språkliga förmåga och medie- och informationskunnighet ska skolbibliotekarien utbilda elever i informationssökning och källkritik, uppmuntra och stödja elevernas läsning samt göra litteratur synlig och tillgänglig i deras skolvardag. Detta inkluderar arbete och aktiviteter både i biblioteket, klassrummen och skolan som helhet.

Det krävs samarbete och planering mellan skolbibliotekarier och andra professioner på skolan, främst lärare, för att skolbiblioteket ska bli den pedagogiska resurs som läroplanen säger att det ska vara. Här är skolledarens roll viktig för att möjliggöra sådant samarbete. Skolbibliotekets resurser är till för alla på skolan, både elever och personal, och bör ses som ett komplement till läromedel. Det bör även finnas anpassade medier och tjänster för de elever som inte kan nyttja det ordinarie utbudet.

Styrdokument – Vad säger lagen om skolbibliotek?

Skollagen

Skollagen (24 a-d §) är sedan 1 juli 2025 tydligare än tidigare med vad ett skolbibliotek ska vara.

Några citat ur lagen:

”Eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.

Med skolbibliotek avses i denna lag en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.”

”Utöver de ändamål som anges i 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Lag (2024:1072).”

”Varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.”

”Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås.

Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning.”

Bibliotekslagen

Bibliotekslagen har paragrafer som gäller hela biblioteksväsendet, bland annat när det gäller prioriterade målgrupper och främjandet av litteraturens ställning.

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.”
(Bibliotekslag 2 §)

Ytterligare vägledning finns även i läroplaner och kursplaner. Stöd att förstå skolbiblioteksverksamhet finns också på Skolverkets och Skolinspektionens webbplatser.

Medie- och informationskunnighet

En skolbibliotekarie kan, med sin specialkompetens inom medie- och informationskunnighet, stötta och stärka undervisningen inom källkritik och informationssökning på en skola. I Skolinspektionens granskning av undervisning i källkritik blev det tydligt att skolor med väl utvecklade samarbeten mellan lärare och skolbibliotekarier presterade bättre. Det mest gynnsamma för elevernas lärande är därför att läraren och skolbibliotekarien samarbetar på dessa områden, så att det på ett naturligt sätt kan bli en del av elevernas undervisning.

Samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie ger elever som är digitalt kunniga och som tar sig an information med ett källkritiskt förhållningssätt, vilket genererar högre måluppfyllelse och elever som blir rustade för att delta i ett demokratiskt samhälle. Sådana samarbeten leder även till ett ökat kollegialt lärande, där lärare och annan personal på skolan utvecklar sin egen förståelse för källkritik och informationssökning.

Språkutveckling

Barn och unga i Sverige läser allt mindre - en utveckling som skolan kämpar med att vända. Elever som läser på fritiden presterar nämligen bättre i skolan och får högre betyg. Läsning kan även ha stor inverkan på ungas mående och sociala förmåga. Men inom lärarkåren upplevs det ofta att möjligheterna att jobba läsfrämjande är begränsade. Ett av skolbibliotekariens viktigaste uppdrag är därför att skapa läslust hos eleverna, bredda läsintresset och förbättra attityderna till läsning. Genom att hjälpa läraren med urval, inköp, stimulerande bokpresentationer, boksamtal och läsprojekt kan tid frigöras för att göra läsningen till en integrerad del av elevernas skolvardag.

Skolbibliotekets funktion i skolan spelar även roll för att utjämna de olika förutsättningar som elever kommer till skolan med. Många elever kommer från hem utan böcker och läsning som en synlig aktivitet, varför skolan måste tillhandahålla detta synliggörande av läsning. Skönlitterär läsning påverkar även det kritiska tänkandet och den personliga utvecklingen. Genom läsning av skönlitteratur förbättrar eleverna den sociala och kognitiva kapaciteten och förbättrar fantasin. Dessa förmågor är förutsättningar för kritiskt tänkande.

Sammanfattning

I en tid då läsförmågan hos barn och unga försämras behöver skolan jobba på alla fronter med att stärka eleverna som läsande individer. Vi har inte råd att förbise de metoder och strategier som visat sig fungera, och vi hoppas att den här guiden har gett dig en inblick i skolbibliotekets potential. Vår förhoppning är att vi lyckats sporra dig att stärka redan befintliga skolbibliotek, eller bygga upp nya verksamheter där sådana saknas.

Alla elever har rätt till ett pedagogiskt integrerat skolbibliotek. Vi vet att många elever saknar detta idag. För att stärka elevernas läsande och deras kritiska förhållningssätt till information behövs en aktiv och närvarande skolbiblioteksverksamhet, som stärker skolan som helhet.

**En guide från Svensk biblioteksförnings
nätverk för skolbibliotek**